

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4. Vtrum in eodem instanti fuerit plene comprehensor.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Et propterea optime illarum est. quod habuit in primo instanti illas operationes, quas potuit in illo instanti habere, servato intel lege tu, natura & decentie ordine: quod dico ne confundaris scrutando quae est maior ratio de illa, qua de illa operatione, quae habita fuerit in illo primo instanti absque dubio enim constat, primum operum nostrorum, quo reliquis vitimur, consistere in libero arbitrio: & ideo optime conclusum in litera non solum de possibili: sed de facto in anima Christi tunc.

q. 11. q. 1. a. 2. q. 3. & dist. 14. ar. 3. q. 6. & dist. 18. ar. 1. & 5. & veri. q. 29. ar. 8. & op. 3. c. 223. & 228.

q. p. q. 63. a. 5.

¶ Super Questionem trigesimaquarta. Articuli tertium.

Tertius claus est de merito proprie dicto intellectus.

¶ In corpore una est conclusio: Christus in primo suae conceptionis instanti meruit. Probatur: Christus in primo suae conceptionis instanti per gratiam sanctificatus fuit sanctificatione perfectissima, ergo secū dum proprium motū liberi arbitrii in Deū, fuit sanctificatus. ergo in primo instanti suae conceptionis meruit. Antecedens probatur: quia sanctificatus est, ut esset aliorū sanctificator. Consequencia vero prima probatur. distinguendo duplicē sanctificationis modum, & comparando eos. Distinctio est: Sanctificatio duplex: vel per proprium sanctificati actum, vel non per proprium, sed Ecclesiae fidem. Comparatio est. Prima est perfectior: tum quia actus est perfectior habitu, tum quia per se est perfectior eo, quod est per aliud. Secunda autem consequentia probatur: quia motus liberi arbitrii in Deum est meritorius.

art. huius q.

¶ Aduerto & diligenter hic tu, qui sacramenta ecclesiae sepius frequentas, quod sanctificatio adultorum est per propriū actū liberi arbitrii tendentis in Deū, & similiter augmentū sanctificationis est per aug-

& organizato corpore eius multo magis in eodē instanti poterat habere operationē sensus tactus.

ARTICVLVS III.

Vtrum Christus in primo instanti suae conceptionis mereri potuerit.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quod Christus in primo instanti suae conceptionis mereri non potuerit. Sicut enim se habet liberū arbitrium ad merendum, ita ad demerendum: sed diabolus in primo instanti suae creationis non potuit peccare, ut in 1. parte habitum est. * ergo neq; anima Christi in primo instanti suae creationis (quae fuit primum instans conceptionis Christi) potuit mereri.

¶ 2 Præter. Illud, quod homo habet in primo instanti suae conceptionis, videtur ei esse naturale: quia hoc est ad quod terminatur sua generatio naturalis: sed naturalibus non meremur, ut patet ex his, quae dicta sunt in secū da parte. ergo videtur quod usus liberi arbitrii, quem Christus habuit secū dum hominem in primo instanti suae conceptionis, non fuerit meritorius.

¶ 3 Præter. Id, quod semel aliquis meruit, iam fecit quodammodo suum, & ita non vult iterū possit illud mereri: quia nullus meretur quod suū est. si ergo Christus in primo instanti suae conceptionis meruit, sequitur quod postea nihil mereretur, quod patet esse falsum. nō ergo Christus in primo instanti suae conceptionis meruit.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit super Exo. Non habuit omnino Christus iuxta animam meritū, quo potuisset proficere. Potuisset autē proficere in merito, si in primo instanti suae conceptionis non meruisset. ergo in primo instanti suae conceptionis meruit Christus.

RESPON. Dicendum, quod (sicut supra dictum est. *) Christus in primo instanti suae conceptionis sanctificatus fuit per gratiam. Est autem duplex sanctificatio: una quidem adultorum, qui secundum propriū actum sanctificantur: alia autē puerorum, qui non sanctificantur secundum propriū actum fidei, sed secundum fidem parentum vel Ecclesiae. Prima autē sanctificatio est perfectior, quam secunda sicut actus est perfectior, quam habitus: & quod

est per se, eo quod est per aliud. Cum ergo sanctificatio Christi fuerit perfectissima (quia sic sanctificatus est, ut esset aliorū sanctificator) consequens est, quod ipse secundū propriū motū liberi arbitrii in Deū, fuerit sanctificatus, qui quidē motus liberi arbitrii est meritorius. Unde consequens est, quod in primo instanti suae conceptionis Christus meruerit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod liberum arbitriū nō eodem modo se habet ad bonū & ad malum. Nam ad bonum se habet per se & naturaliter, ad malum autem se habet per modū defectus & præter naturā. Sicut autē Philosophus dicit in 2. de Caelo. Posteriorius est quod est præter naturam, eo quod est secundū naturam: quia id quod est præter naturam, est quodam excisio ab eo quod est secundum naturā. & ideo liberum arbitrium creaturā in primo instanti creationis potest moueri ad bonū merendo, non autē ad malum peccando, si tñ natura sit integra.

AD SECUNDVM dicendum, quod illud, quod homo habet in principio suae creationis secundum communem naturam cursum, est homini naturale: nihil tamē prohibet quod aliqua creatura in principio suae creationis, aliquod beneficium gratiae a Deo consequatur. Et hoc modo anima Christi in principio suae creationis consecuta est gratiam, qua posset mereri. & ea ratione gratia illa, secundum quādam similitudinem dicitur fuisse illi homini naturalis, ut patet per Augustinum in Enchir.

AD TERTIVM dicendum, quod prohibet idem esse alicuius excisio causis. Et secundum hoc Christus gloriam immortalitatis, quam meruit in primo instanti suae conceptionis, potuit etiā posterioribus actibus & passionibus mereri, non quidem ut esset sibi magis debita, sed ut sibi ex pluribus causis deberetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Christus fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suae conceptionis.

AD QVARTVM sic procedit. Vbi quod Christus non fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suae conceptionis. Meritum. n. pcedit premiū, sicut & culpa penam: sed Christus in primo instanti suae conceptionis meruit, sicut dictum est. * Cū ergo status comprehensoris sit principale premiū, vbi quod Christus in primo instanti suae conceptionis non fuerit comprehensor. ¶ 2 Præter. Dominus dicit Lu. ult. Hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriā suam: sed gloriā patinet ad statum comprehensoris. ergo Christus nō

mentum actus liberi arbitrii tendentis in Deum. Hinc enim fit, ut cum frequentatione sacrorū mysteriorum non crescat sanctificatio hominis, quia. s. homo per propriū liberi arbitrii actum non concurret eo augmento, quod sanctificatio quae fieri debet, exigeret, hic fit, ut suscipientes sacramenta in ipso susceptionis actū maxime debeat actualiter in Deum actū dilectionis confluere. ¶ In responsione ad primū aduertit, quod de actu liberi arbitrii proprie loquitur Auctor, ut patet, tum ex eo quod sermo eius est formalis, & liberū arbitrium sepe nominat: tum ex eo quod in precedenti art. in responsione ad secundum expresse ad actū electionis descendit. & hæc ideo dixerim, ut percipias, tā in angelis, quam in Christi anima, primum actū meritorium vere fuisse actum liberū, quāuis non indifferente ad bonum & malum, sed ex natura seu naturæ ordine (ut in litera dicitur) determinatum ad bonum. Nam non solum voluntas, sed liberum arbitriū (ut in litera dicitur) per se & naturaliter se habet ad bonū, ad malum autem per aliud, hoc est per bonū, a quo deficiendo, malum incurrit. & præter naturam, malum enim est excisio ab eo, quod est secundum naturā: alioquin mali rationem non haberet.

¶ Super Questionem 34. Articulus quartus.

Tertius claus est. In corpore una est conclusio, Christus in primo instanti suae conceptionis

loci. sine 3. additio. Art. p. 1.

fuit actu comprehensor, videndo Deum per essentiam clarius ceteris creaturis. Probatur, & primo, qd habuit gratiam maiorem omnibus comprehensoribus. secundo, qd actu vidit plus ceteris. Primum probatur, Christus accepit tunc gratiam, & non ad mensuram, ergo accepit gratiam, & quantum habent comprehensores, & maiorem omnibus. Antecedens ex evangelio. Consequencia probatur, quia gratia viatoris minor habet mensuram respectu gratiae comprehensoris. probatur, quia deficit ab illa, hoc enim sequitur, qd habeat gratiam eandem comprehensores, & rursus sequitur, qd maior est omnibus, quia aliter fuisset mensurata ad aliam maiorem, vel aequalem. Secunda vero pars, probatur, quia gratia non fuit sine actu, probatur, quia incommensuratus est in actu est in Christo ponere gratiam habituale sine actu.

instanti suae conceptionis, quae adhuc nullam sustinuerat passionem. ¶ 3. Praet. Illud, quod non convenit nec homini, nec angelo, ut esse proprium Deo, & ita non conveniunt Christo sicut homo: sed semper esse beatum, non convenit nec homini, nec angelo: si enim fuissent conditi beati postmodum non peccassent. ergo Christus, sicut quod homo, non fuit beatus in primo instanti suae conceptionis.

SED CONTRA est, quod dicitur in Ps. 64. Beatus, quem elegisti, & assumpti, quod sicut in glossa referunt ad humanam naturam Christi, quae assumpta est a verbo Dei in unitate personae: sed in primo instanti conceptionis fuit assumpta humana natura a verbo Dei in unitate personae: ergo in primo instanti suae conceptionis Christus, secundum quod homo, fuit beatus, quod est esse comprehensorem.

RESPON. Dicendum, quod (sicut ex dictis patet) non fuit conveniens, ut Christus in sua conceptione acciperet gratiam habituale tantum absque actu: accipit enim gratiam non ad mensuram, ut supra habitum est. Gratia autem viatoris cum sit deficiens a gratia comprehensoris, habet mensuram in modo respectu gratiae comprehensoris. Unde manifestum est, quod Christus in primo instanti suae conceptionis, accepit non solum tantam gratiam quantum comprehensores habent, sed et omnibus comprehensoribus maiorem. Et quia gratia illa non fuit sine actu, conueniens est, quod actu fuerit comprehensor, videndo Deum per essentiam clarius ceteris creaturis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod (sicut supra dictum est) Christus non meruit gloriam anime, sicut quam dicitur comprehensor, sed gloriam corporis, ad quam per suam passionem peruenit. Unde patet responsio ad secundum.

AD TERTIUM dicendum, quod Christus ex hoc, quod fuit Deus, & homo, in sua humanitate habuit aliquid praeter ceteris creaturis, ut scilicet statim a principio esset beatus.

sicut nec semen est, quanta est arbor sua, quantumcumque minima, seu animal suum quantumcumque paruum.

Super Quaestiones 35. Articulum primum.

PRO hac quaestione. tit. 1. art. notandi sunt termini omnes, & primum, quod natiuitas sumitur proprie & formaliter, ut continet natiuitatem in vtero, & natiuitatem ex vtero: ita quod non tractabitur solum de natiuitate ex vtero, sed et de natiuitate in vtero, ut testatur quinq; 1. art. huius quaest. Est autem differentia inter conceptionem, & natiuitatem in vtero formalis, quia conceptio attenditur penes captionem rei ad concipientem: ex hoc n. dicitur mulier concipere, quod simul apud se capit quod generandum est. Natiuitas autem attenditur penes egressum a parente: ex hoc enim res nasci dicitur, quod ad naturam pergit: est enim via in naturam. Unde natiuitas tunc perfecte consummata est, quando ex vtero proles exit, quia tunc primo adipiscitur propriam naturam, ut res omnis separata a matre. Quandiu enim est in vtero proles, est aliquid matris, & propterea tunc simpliciter, & absolute dicitur, quod homo natus est. Tractantur ergo Auctores prius de Christi conceptione, & nunc de natiuitate: ubi, quia prius consideranda fuit ratio conceptionis, & postea natiuitatis in vtero, & eodem opere, quo concipitur, & natus est in vtero, quia natiuitas simpliciter, & absolute nuncupata, quod est ex vtero (unde tractatus iste denominatur posterior est omnino conceptione, & fas fuit ut in principio tractatus de natiuitate inchoaret, ratione natiuitatis etiam in vtero.

QVAESTIO XXXV.

De natiuitate Christi in octo articulos diuisa.

CONSEQUENTER post Christi conceptionem agendum est de eius natiuitate.

Et primo, quantum ad ipsam natiuitatem. Secundo, quantum ad natiuitatis manifestationem. CIRCA primum quaruntur octo.

¶ Primo, Vtrum natiuitas sit naturae, vel personae.

¶ Secundo, Vtrum Christo sit attribuenda alia natiuitas praeter eternam.

¶ Tertio, Vtrum secundum natiuitatem temporalem beata Virgo sit mater eius.

¶ Quarto, Vtrum debeat dici mater Dei.

¶ Quinto, Vtrum Christus secundum duas filiationes sit filius Dei patris & Virginis matris.

¶ Sexto, De modo natiuitatis.

¶ Septimo, De loco.

¶ Octauo, De tempore natiuitatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum natiuitas sit naturae vel personae.

AD PRIMUM sic proceditur. Vbi, quod natiuitas naturae conueniat magis, quam personae: dicit enim Aug. in li. de fide ad Petrum. Natura aeterna atque diuina, non potest concipi, & nasci ex humana natura, nisi sicut veritatem humanae naturae: si igitur diuinae naturae conuenit concipi, & nasci, ratione humanae naturae, multo magis conuenit humane naturae.

¶ 2. Praet. Secundum Philosophum in 3. Meta. nomen naturae a nascendo sumptum est: sed denominationes sunt, sicut similitudinis conuenientiam. ergo vbi, quod natiuitas magis pertinet ad naturam, quam ad personam.

¶ 3. Praet. Illud proprie nascitur, quod per natiuitatem incipit esse: sed per natiuitatem Christi non incipit esse persona Christi, sed eius humana natura. ergo vbi, quod natiuitas proprie pertinet ad naturam, non ad personam.

siquidem natura, & persona, vbi, quo, & quod: est enim natura qua hypostasis est id, quod est.

Tertia S. Thomae.

solu de natiuitate ex vtero, sed et de natiuitate in vtero, ut testatur quinq; 1. art. huius quaest. Est autem differentia inter conceptionem, & natiuitatem in vtero formalis, quia conceptio attenditur penes captionem rei ad concipientem: ex hoc n. dicitur mulier concipere, quod simul apud se capit quod generandum est. Natiuitas autem attenditur penes egressum a parente: ex hoc enim res nasci dicitur, quod ad naturam pergit: est enim via in naturam. Unde natiuitas tunc perfecte consummata est, quando ex vtero proles exit, quia tunc primo adipiscitur propriam naturam, ut res omnis separata a matre. Quandiu enim est in vtero proles, est aliquid matris, & propterea tunc simpliciter, & absolute dicitur, quod homo natus est. Tractantur ergo Auctores prius de Christi conceptione, & nunc de natiuitate: ubi, quia prius consideranda fuit ratio conceptionis, & postea natiuitatis in vtero, & eodem opere, quo concipitur, & natus est in vtero, quia natiuitas simpliciter, & absolute nuncupata, quod est ex vtero (unde tractatus iste denominatur posterior est omnino conceptione, & fas fuit ut in principio tractatus de natiuitate inchoaret, ratione natiuitatis etiam in vtero.

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur

¶ Notandum est deinde, quod comparatio distinctionem comparationi exigit, & propterea natura, & persona inter quas sic hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sicut in hoc articulo, ut abinuenit distinguuntur, hoc est natura sicut rationem naturae ut factum naturae seu formae exercet, qui exprimitur per ly vbi, quo, & similiter persona sicut rationem hypostasis, ut factum personae exercet, qui significatur per ly, vbi, quod: distinguuntur